

¿Qui té raó, els idealistes o els materialistes? Plantejada així la qüestió, és impossible dubtar. Evidentment, els idealistes s'equivoquen i els materialistes tenen raó. Sí, els fets vénen abans que les idees; sí, l'ideal, com va dir Proudhon, no és sinó la flor, i la seva arrel són les condicions materials de l'existència. Sí, tota la història intel·lectual i moral, política i social de la humanitat és un reflex de la seva història econòmica.

Totes les branques de la ciència moderna, rigorosa i seriosa, convergeixen a proclamar aquesta gran veritat, fonamental i decisiva: sí, el món social, el món pròpiament humà —en una paraula, la humanitat—, no és altra cosa que el desenvolupament últim i suprem —almenys per a nosaltres i en relació amb el nostre planeta—, la manifestació més alta de l'animalitat. Però, com que tot desenvolupament implica necessàriament la negació de la base o del punt de partida, la humanitat és alhora i essencialment la negació reflexiva i gradual de l'animalitat en els homes. I precisament aquesta negació, tant racional com natural —i que és racional tan sols perquè és natural—, alhora històrica i lògica, inevitable com els desenvolupaments i les realitzacions de totes les lleis naturals, és la que constitueix i crea l'ideal, el món de les conviccions intel·lectuals i morals, les idees.

Sí, els nostres primers avantpassats, els nostres Adams i les nostres Eves, van ser, si no gorilles, almenys cosins molt pròxims al gorilla, omnívors, animals intel·ligents i ferotges, dotats, en un grau infinitament més gran que les bèsties de les altres espècies,

de dues facultats precioses: *la facultat de pensar i la facultat, la necessitat de revoltar-se*.

Aquestes dues facultats, combinant la seva acció progressiva al llarg de la història, representen pròpiament el moment, l'aspecte, la potència negativa en el desenvolupament positiu de l'animalitat humana, i creen, per tant, tot el que constitueix la naturalesa humana.

La Bíblia, que és un llibre molt interessant i a vegades molt profund, quan el considerem com una de les manifestacions més antigues de la saviesa i de la fantasia humanes que han perdurat fins als nostres dies, expressa aquesta veritat d'una manera molt ingènua amb el mite del pecat original. Jahvè, que de tots els déus adorats pels homes és el més envejós, el més vanitós, el més ferotge, el més injust, el més sanguinari, el més despòtic i el més enemic de la dignitat i de la llibertat humanes, després de crear Adam i Eva, no sabem per quin caprici —sens dubte per enganyar l'avorriment, que deu ser terrible en la seva eterna solitud egoista, o per tenir més esclaus—, va posar generosament a disposició d'ells tota la terra, amb tots els seus fruits i tots els seus animals. A aquest gaudi complet hi va posar un sol límit: els va prohibir expressament tocar els fruits de l'arbre de la ciència. Volia, doncs, que l'home, privat de tota consciència d'ell mateix, continués sent una bèstia, sempre de quatre grapes davant el Déu etern, el seu creador i el seu amo. Però vet aquí que arriba Satanàs, l'etern rebel, el primer lliurepensador i l'emancipador dels mons. Fa que l'home s'avergonyeixi de la seva ignorància i de la seva obediència, pròpies dels animals; l'emancipa i li imprimeix al front el segell de la llibertat i de la humanitat, incitant-lo a desobeir i a menjar el fruit de la ciència.